

Παράδειγμα πρόληψης των δασικών πυρκαγιών στον καστανιώνα της οροσειράς Cévennes: ποιμενικός καθαρισμός καύσιμης ύλης στο Sumène (Gard)

Η ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ

Στις νότιες παρυφές της οροσειράς Cévennes, η τοποθεσία καλύπτει από τη μια πλευρά το πυριτολιθικό έδαφος των Cévennes στο Βορρά και το ασβεστολιθικό έδαφος των πουρναρότοπων στο Νότο..

Εκτείνεται σε υψόμετρο 600 έως και άνω των 900 μέτρων, με ιδιαίτερος έντονο ανάγλυφο.

Κυριαρχεί η δασική κάλυψη. Απαντάται βλάστηση:

- κατά τόπους χαρακτηριστική μίας ζώνης με καστανιές (*Castanea sativa*), παλαιούς καστανιώνες που έχουν μετατραπεί σε πρεμνοφυείς συστάδες, μακκία βλάστηση με σαρόθαμνο το σαρωματικό (*Sarothamnus scorpiarius*) και δενδρώδες ρέικι (*Erica arborea*),
- κατά τόπους χαρακτηριστική των τοπίων που διακρίνουν τους πουρναρότοπους, με ένα μωσαϊκό από Λευκές Δρυς (*Quercus pubescens*) και Αριές (*Quercus ilex*), καθώς και ανοικτές ζώνες στις κορυφές ή στις πλαγιές του βουνού – οι ανοικτές ζώνες αποτελούνται από βραχυπόδια (*Brachypodium retusum & repennatum*), μακκία βλάστηση με σαρόθαμνους σαρωματικούς και ρέικια, ή ασβεστολιθικούς θαμνότοπους με θυμάρι (*Thymus vulgaris*), πυξάρι (*Buxus sempervirens*) και *Genista scorpius*.
- με κάποιες φυτεύσεις ή φυσικές παραφυάδες κωνοφόρων, κατά κύριο λόγο μαυρόπευκου (*Pinus nigra*).

Η εν λόγω τοποθεσία απετέλεσε αντικείμενο ενός σχεδίου διαχείρισης DFCI που ενσωμάτωνε τις κτηνοτροφικές δραστηριότητες με στόχο την προστασία των 1 200 εκταρίων του κρατικού δάσους της La Fage.

Οι δασικές πυρκαγιές αποτελούσαν συχνό και επαναλαμβανόμενο φαινόμενο.

Οι παλαιότερες οφείλονταν ενίοτε στην ποιμενική χρήση (μη ελεγχόμενη καύση χόρτων από τους βοσκούς).

Οι ζώνες στην κορυφογραμμή του Όρους La Fage παρουσιάζουν μία αρκετά καλή συνέχεια ανοικτών χώρων, την οποία επιχείρησε να διαφυλάξει το σχέδιο διαχείρισης. Η ποιμενική διαχείριση χρηματοδοτήθηκε αρχικά από τα κονδύλια DFCI και σε αντάλλαγμα ζητήθηκε επαναφορά της

βόσκησης των κοπαδιών στις ευαίσθητες ζώνες.

Από το 1993 έως το 2005 υλοποιήθηκε ένα γεωργοπεριβαλλοντικό μέτρο για την πρόληψη των δασικών πυρκαγιών. Η συγγραφή υποχρεώσεων δέσμευε τον κτηνοτρόφο να φροντίζει για τον έλεγχο της άναρχης βλάστησης (κάτω από τα προβλεπόμενα επίπεδα αναλόγως των κλήρων) και του χορταριού (βόσκηση πριν από την περίοδο κινδύνου).

Όσον αφορά το Όρος La Fage, η επιχείρηση βόσκησης και πρόληψης των πυρκαγιών αφορούσε περίπου 500 εκτάρια ποιμενικής ζώνης, τα οποία χρησιμοποιούσαν δύο γειτονικά κοπάδια (400 πρόβατα στην κοινότητα Sumène, 50 βοοειδή στην κοινότητα Cézas), ενώ 440 εκτάρια συμβασιοποιήθηκαν στα πλαίσια του γεωργοπεριβαλλοντικού μέτρου για την περίοδο 1993-2005.

Η διαχείριση (επαναδιάθεση στα βοοειδή) :

- 8 περιφραγμένα πάρκα σε 270 εκτάρια
- 12 χλμ. περιφράξεων τύπου « ursus » (κιγκλιδώματα για πρόβατα)
- 90 εκτάρια ελεγχόμενης καύσης, πραγματοποιούμενης από ομάδες αλληλοβοηθείας σε αποστολή στις ζώνες των χερσοτόπων
- 2 ποιμνιοστάσια σήραγγες των 200 M² έκαστο
- Κόστος διαχείρισης (τρέχον κόστος) : περί τις 43 000 €, ήτοι τιμή κόστους 160 €/εκτάριο ζώνης καθαρισμού
- Μέση τιμή συντήρησης ανά εκτάριο: 135 € (ΜΑΕ DFCI + πριμοδότηση για το χορτάρι)

Τέλος, ο συγκεκριμένος τομέας επωφελήθηκε επίσης από τα εργαλεία που εφαρμόστηκαν στα όρη Cévennes για την ανάπτυξη και την πλαισίωση των πρακτικών καύσης χόρτων στον αγρό: αρκετοί κλήροι που παρουσίαζαν έντονη παρουσία *Genista scorpius* και πυξαριού

απετέλεσαν αντικείμενο ποιμενικών καύσεων που πραγματοποιήθηκαν το χειμώνα από την ομάδα αλληλοβοηθείας για ελεγχόμενη καύση της περιοχής. Πρόκειται για μία πρότυπη οργάνωση που συγκεντρώνει τους κτηνοτρόφους προκειμένου να επιτρέψει τη διεξαγωγή επιχειρήσεων από κοινού μέσα σε άριτες συνθήκες ασφαλείας.

Πέραν της συντήρησης της ζώνης καθαρισμού από την καύσιμη ύλη μέσω της βόσκησης, η επιχείρηση αφορούσε επίσης τη μείωση των αίτιων πυρκαγιάς, καθιστώντας ασφαλέστερες τις προηγούμενες πρακτικές καύσης χόρτων.

Φωτο: έδρα εκμετάλλευσης, δημόσιο δάσος La Fage, κεντρική ζώνη καθαρισμού καύσιμης ύλης, Ζώνη Στήριξης, Καστανεύνας, Souhalou, Ποιμνιοστάσιο-σήραγγα, πρινώνας, δάσος με δρυς

Εναέρια άποψη της ζώνης καθαρισμού

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΚΤΡΟΦΗΣ

Ο ήδη εγκατεστημένος κάτοχος της εκμετάλλευσης επωφελήθηκε της επιχείρησης διαχείρισης DFCI, οδηγώντας το κοπάδι του σε μία νέα ποιμενική περιοχή πλησίον της έδρας της μονάδας του. Το γεγονός αυτό του επέτρεψε να μεγαλώσει τον κοπάδι του και να δημιουργήσει ένα εξειδικευμένο σύστημα εκτροφής προβάτων με ένα αξιόλογο δυναμικό (σχεδόν 500 προβατίνες-μάνες).

Στο μεγαλύτερο τμήμα των ακολουθούμενων διαδρομών εγκαταστάθηκαν περιφραγμένα πάρκα, προκειμένου να ελέγχεται η βόσκηση στο σύνολο της ζώνης των χερσότοπων και των δασών που βρίσκονται πλησίον της εκμετάλλευσης. Η χρήση τους θα ήταν προγενέστερα ιδιαίτερως δύσκολη και ελάχιστα αποδοτική, δεδομένης της πρόσβασης και του έντονου ανάγλυφου.

Οι προβατίνες βγαίνουν για βόσκηση καθόλη τη διάρκεια του χρόνου. Κατά τους τρεις μήνες του χειμώνα ξαποσταίνουν το βράδυ στο ποιμνιστάσιο με μισή δόση χόρτου (διανομή 160 κιλών) και διασχίζουν με ελεγχόμενη βόσκηση έναν παλιό καστανιάνα, ο οποίος χρησιμοποιείται όλο το χειμώνα. Αποτελεί ταυτοχρόνως συμπλήρωμα της βόσκησης στους περιφραγμένους τομείς και δικλείδα ασφαλείας σε περίπτωση ελλείμματος ζωοτροφών. Οι υπόλοιποι καστανιάνες είναι περιφραγμένοι σε πάρκα των 5 έως και 25 εκταρίων.

Το κοπάδι απουσιάζει κατά την περίοδο του θέρους, λόγω μετακίνησης στα θερινά βοσκοτόπια του Όρους Aigoual (υψόμετρο 1567 μέτρων) που απέχουν σαράντα περίπου χιλιόμετρα.

Εκμετάλλευση προβάτων:

- 500 θηλάζουσες προβατίνες τοπικών ποικιλιών (Raïole)
- 270 εκτάρια περιφραγμένων διαδρομών, εκ των οποίων:
  - 120 εκτάρια ανοικτών χερσότοπων και λιβάδια στην κορυφογραμμή
  - 40 εκτάρια παλαιών καστανιώνων και πρεμοφυών συστάδων
  - 110 εκτάρια αραιών δασών Λευκής Δρυός και πρεμοφυείς συστάδες Αριάς
  - Πενήντα περίπου εκτάρια παλαιού καστανιόνα που χρησιμοποιούνται για ελεγχόμενη βόσκιση
  - 8 εκτάρια αρδεύσιμων λιβαδιών χαμηλά στην πεδιάδα
  - 1 άτομο πλήρους απασχόλησης στην εκμετάλλευση + εποχικοί βοηθοί

Το κοπάδι κατεβαίνει πρόωρα από τα θερινά βοσκοτόπια (τέλη Αυγούστου -αρχές Σεπτεμβρίου) για να διασφαλίσει την κύρια γέννηση αρνιών του φθινοπώρου.

Οι θηλάζουσες προβατίνες βόσκουν τότε τη νέα βλάστηση στα οκτώ εκτάρια των αρδευόμενων λιβαδιών κάτω στην πεδιάδα.

Οι προβατίνες που θα γεννήσουν την άνοιξη βοσκούν στα περιφραγμένα δάση.

Το έντονο ανάγλυφο της ζώνης καθαρισμού (διαφορά επιπέδων που υπερβαίνει τα 300 μέτρα σε ορισμένα πάρκα) αξιοποιήθηκε για τον περιορισμό των επενδύσεων σε περιφράξεις. Χρησιμοποιήθηκαν οι φυσικοί φραγμοί για τον καθορισμό των πάρκων. Οι ασβεστολιθικοί απόκρημνοι βράχοι νότια της ζώνης καθαρισμού επέτρεψαν την εξοικονόμηση πέντε περίπου χιλιομέτρων περίφραξης.

Φωτο: ποιμνιστάσιο-σήραγα, βοσκότοπος με βελανιδιές, θαμνώδης χερσότοπος

Αποψη προς Νότο της βοσκομένης ζώνης καθαρισμού

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Η πορεία του κοπαδιού καθορίζεται ανάλογα με τους στόχους συντήρησης στις στρατηγικές ζώνες καθαρισμού και τον περιορισμό της καύσιμης φυτομάζας (θάμνοι και ποώδης βλάστηση).

Καθαρισμός της καύσιμης ύλης πραγματοποιήθηκε σε 82 εκτάρια σε κεντρικές ζώνες της κορυφογραμμής, καλυμμένα από ανοικτούς χερσότοπους και λιβάδια. Εφαρμόστηκε αυστηρή ποιμενική διαχείριση στα πλαίσια του MAE DFCI: απόλυτη βόσκηση της ποώδους βλάστησης την άνοιξη και αναστολή της επανεμφάνισής της.

Αντικείμενο σύμβασης απετέλεσαν επίσης 100 εκτάρια ζώνης υποστήριξης, καλυμμένης από ετερογενή βλάστηση (καστανιόνες και πρεμνοφυείς συστάδες, χερσότοποι, δάση Λευκής Δρυός και πρεμνοφυή δάση Αριάς), όπου ο στόχος της συντήρησης προβλέπει ποιμενική πίεση μικρότερης ισχύος.

Ο ρόλος της ζώνης υποστήριξης έγκειται στην επιβράδυνση της πορείας μίας ενδεχόμενης πυρκαγιάς εκατέρωθεν των στρατηγικών ζωνών, ανακόπτοντας ή ακόμα περιορίζοντας την ανάπτυξη των θάμνων.

Προηγουμένως, στα πλαίσια μίας εκστρατείας που οργανώθηκε σε νομαρχιακό επίπεδο, μεικτό κλιμάκιο αποτελούμενο από τις τοπικές αρχές, τις δασικές υπηρεσίες (DDAF και ONF), τους κτηνοτρόφους και τους πυροσβέστες προχώρησε σε ελεγχόμενη καύση εντός ενός πάρκου.

Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκε σε αυτά τα πλαίσια αποκατάσταση ή συντήρηση σε αρκετά σημεία πάρκων, με ποιμενικές φωτιές υπό την επίβλεψη της ομάδας αλληλοβοηθείας.

Με αυτή την προστασία, η ζώνη δε γνώρισε περαιτέρω διέλευση πυρκαγιάς. Έστω κι εάν αυτό το αποτέλεσμα δεν μπορεί να αποδοθεί αποκλειστικά στη δημιουργία ζώνης καθαρισμού της καύσιμης ύλης και την ποιμενική χρήση, εντούτοις μπορούμε να αναγνωρίσουμε τη συμβολή τους.

Τέλος, ο μηχανισμός λειτούργησε χάρη στη σημαντική και τακτική καταβολή κονδυλίων από τα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα, τόσο για την αμοιβή των εργασιών συντήρησης που επιτέλεσαν ο κτηνοτρόφος και το κοπάδι του, εγγύηση ότι θα υλοποιηθούν οι αξιώσεις στα πλαίσια DFCI, όσο και για την εισαγωγή νέων πρακτικών ποιμενικής διαχείρισης στις ζώνες καθαρισμού της καύσιμης ύλης.

Έπειτα από τη συρρίκνωση μίας πρώτης σύμβασης OLAE ⁽¹⁾ που μειώθηκε από τα 225 εκτάρια σε λιγότερα από 125 κατά την εφαρμογή του σχεδίου CTE ⁽²⁾, οι συνθήκες εφαρμογής του επόμενου γεωργοπεριβαλλοντικού σχεδίου δεν επέτρεψαν την ανανέωση των συμβάσεων συντήρησης από το 2005 και μετά: τίθεται εκ νέου το ζήτημα του διηνεκούς της συντήρησης της περιοχής καθαρισμού της καύσιμης ύλης, εκτός εάν ο νέος μηχανισμός των MAETER DFCI πάρει τα σκήπτρα.

Ζώνης υποστήριξης της περιοχής καθαρισμού

Συντήρηση εδάφους στο δάσος με τις Δρυς

(1) ή τοπικές γεωργοπεριβαλλοντικές επεμβάσεις

(2) ή : Εδαφικές Συμβάσεις Εκμετάλλευση

